

Kapteeni Jean Meurmanin (n. 1679-1746) arvoitus

Jean vai Anders?

Olen saanut Agathon Meurmanin sukuseuralta tehtäväkseni yrittää selvittää, kenen poika oli se Agathon Meurmanin esi-isä, luutnantti Jean Mörman, joka vihittiin Janakkalassa 11.6.1711 avioliittoon neiti Anna Margareta Lilliebrunnin kanssa, ja voidaanko sukujohtoa jatkaa hänestä taaksepäin. Ruotsissa 1861 ilmestynyt Gabriel Anrepin teos Svenska adelns ättar-tavlor ilmoittaa, että Anna Margareta Lilliebrunnin puoliso olisi ollut Kristianstadin tullinhoitajan Johan Meurmanin poika Anders Meurman, joka syntyi Kristianstadissa 4.4.1662, ja saman tiedon ovat julkaisseet myös Victor Örnberg teoksessaan Svenska ättartal XII (ilm. 1898) ja Gustaf Elgenstierna teoksessaan Den introducerade svenska adelns ättartavlor IV (ilm. 1928). Viimeksi mainitun teoksen tiedot lienevät peräisin Anrepin edellä mainitusta julkaisusta, ja Victor Örnberg taas ilmoittaa teoksensa 1. osan esipuheessa keränneensä aatelittomia ruotsalaisia sivistyssukuja koskevia tietoja suvulta itseltään sanomalehti-ilmoituksen avulla ja sen jälkeen täydentäneensä niitä käymällä kirjeenvaihtoa eri arkistojen kanssa. Tämän täsmällisempää selvitystä Anders Meurmania koskevien tietojen alkuperästä en ole onnistunut löytämään.

Jo kauan on ollut tiedossa, että edellä mainituissa teoksissa julkaistut tiedot Anders Meurmanista Anna Margareta Lilliebrunnin puolisona ovat virheellisiä. Janakkalan kirkonkirjoissa hänestä käytetään nimeä Jean Meurman ja Ruotsin sota-arkistossa olevissa palkkaselvityksissä, ansioluetteloissa yms. tavallisimmin Johan Mörman. Tärkein alkuperäinen dokumentti hänen syntyperästään on Ritva Meurmanin löytämä luettelo Venäjältä sotavankeudesta palanneista sotilaista 1722 (Ruotsin sota-arkistossa, mikrofilmikopio Suomen Kansallisarkistossa). Jean Meurman oli palvellut armeijassa vuodesta 1705 lähtien, aluksi kersanttina Hämeen kaksikasjalkaväkipataljoonassa ja lopuksi luutnanttina Hämeen läänin ruotujakoisessa jalkaväkirykmentissä; kapteenin arvon hän sai vasta 1730. Edellä mainitussa sotavankiluettelossa, jossa hänen nimensä on muodossa Jan Mörman, sanotaan selvästi, että hän oli syntynyt Turussa ja oli 43-vuotias. Näin ollen hän olisi syntynyt noin vuonna 1679, mikä sopii melko hyvin yhteen Janakkalan haudattujen luetteloon merkityn ikätiedon kanssa: kuollessaan 14.2.1746 Jean Meurman oli sen mukaan 68-vuotias ja olisi siis syntynyt 1677 tai 1678. Kuolinikä tiedot 1600- ja 1700-lukujen haudattujen luetteloissa ovat usein epätarkkoja, ja virhe voi olla suurempikin kuin 2-3 vuotta. Jean, Johan ja Jan taas ovat osa Johannes-nimen lukuisista muunnelmista ja tarkoittavat kaikki kolme samaa etunimeä. Tor Carpelan onkin oikaissut A. M. Lilliebrunnin puolisoa koskevan tiedon 1958 ilmestyneessä Ättartavlor för de på Finlands Riddarhus inskrivna ätterna -teoksessaan muotoon ”Johan Meurman, f. 1679 i Åbo.”

”Pieni”herra Anders Jean Mörman

Janakkalan rippikirjaan, jota pidettiin vuosina 1727-32, on sivulle 77 merkitty Hyvikkälän kartanon väki: luutnantti Mörman, rouva Margareta Lilliebrunn sekä ”Monsieur And: Jean Mörman”, joka on rippikirjan mukaan käynyt ehtoollisella vuosina 1728-29 yhdessä luutnantin ja hänen rouvansa kanssa. Rippikirjan marginaaliin on hänen kohdalleen kirjoitettu ”lijten”, pieni. Tämän pienen herran henkilöllisyys on ollut arvoitus: ”Monsieur” viittaa säätyläisiin kuuluvaan siviilimieheen ja ehtoollisella käynyt aikuisikään, minkä perusteella Anders Jean Mörmania on arveltu luutnantti Mörmanin isäksi, sedäksi tms. sukulaiseksi. Voimassa olleen vuoden 1686 kirkkolain VIII luvun III §:n mukaan ei alle 13-14-vuotiaita lapsia pitänyt laskea ehtoolliselle ”muutoin jos ei heidän tykönäns jälkeen ahkeran tutkistelemuksen löytä hyvä Ymmärrystä Ripin hyödytyxest ja pyhän Ehtollisen calliudesta nijn myös erinomaista hartautta ja Himo sen jälkeen erinomaisest cuoleman waaras silloin myös kyllä sitä nuorembatkin sillä lohduitetta ja wirwotetta taitan”. (Siis: alle 13-14-vuotiaita lapsia ei pitänyt päästää ehtoolliselle, ellei heidän asiaa tutkittaessa havaita ymmärtävän hyvin sen hyödyllisyyden ja suuren arvon ja ellei heissä samalla havaita myös erityistä hartautta ja halua päästä ehtoolliselle. Varsinkin kuolemanvaarassa olevia nuorempiakin lapsia voidaan näillä edellytyksillä lohduitaa ja virvoittaa pyhällä ehtoollisella.) Hyvikkälässä asui kyllä tuolloin Anders Johan Meurman, luutnantti Jean Meurmanin ja Margareta Lilliebrunnin poika, mutta hän oli syntynyt heinäkuussa 1724 (kastettu 16.7.) ja oli siis ehtoollismerkintöjen tekoaikaan vain 4-5-vuotias. Miten hän olisi voinut päästä ehtoolliselle?

Herra Anders Jean Mörman ei ollut ainoa ”pieni” ehtoollisella kävijä, sillä kyseiseen Janakkalan rippikirjaan on kirjoitettu ”liten” myös 50 muun henkilön kohdalle. Useimmat heistä on selkeästi merkitty jonkin perheen lapsiksi (esimerkiksi: Johan Erson, Beata hustru, Maria dotter liten). Monet näistä pienistä ovat käyneet ehtoollisella yhden tai useamman kerran, eivät kuitenkaan kaikki. Vastaavia merkintöjä on vielä seuraavassakin, 1740-luvulla pidetyssä rippikirjassa. Vaikuttaa todellakin siltä, että Janakkalan papit ovat kirkkolain mukaisesti tutkineet alaikäisten lasten kristinopin taitoa ja harkintansa mukaan laskeneet osan heistä ehtoolliselle. Vaikutusvaltaisten vanhempien – jollaisia luutnantti Meurman ja hänen aatelisrouvansa olivat – sana on epäilemättä painanut asiassa. Pelkäsivätkö he ehkä pienen poikansa olevan kuolemanvaarassa vuosina 1728-29, esimerkiksi jonkin sairauden takia? Joka tapauksessa on hyvin todennäköistä, että Monsieur Anders Jean Mörman oli juuri luutnantti Jean Mörmanin poika. Luutnantin isäksi häntä ei näin ollen voida ajatella.

Johan Mörman ja hänen turkulainen perheväkensä

Koska luutnantti – vuodesta 1730 lähtien kapteeni – Johan Meurman oli syntynyt Turussa ja ilmeisesti 1670-luvulla, hänen vanhempiaan on etsittävä Turun säilyneistä asiakirjoista, lähinnä juuri kyseiseltä vuosikymmeneltä. Kirkonkirjoja ei Turusta ole tältä ajalta säilynyt, mutta kylläkin tuomiokirkon tilejä ja vuosilta 1675-89 kirkkoneuvoston pöytäkirjoja. Lisäksi ovat suurimmaksi osaksi tallella raastuvanoikeuden ja sen alaisen kämnerinoikeuden pöytäkirjat sekä useimpien vuosien henkikirjat. Henkikirjat olivat henkiveron kantoluetteloita, joihin merkittiin perhekunnittain veron maksajien nimet, mutta ei yleensä muita henkilöitä. Sukunimien sijasta käytettiin toisinaan pelkkää etunimeä. Henkiveroa perittiin asetusten mukaan 15-63-vuotiailta, mutta siitä oli vapautettu mm. aateliset, sotilaat, koulupojat ja ylioppilaat (= yliopistojen opiskelijat) sekä rammat ja raihnaiset eli tavalla tai toisella työkyvyttömät ja lisäksi rutiköyhät, joilla ei ollut varaa maksaa.

Turun henkikirjasta 1679 ei löydy ketään Meurmania, mutta 1660-luvulta 1680-luvulle esiintyy useissa raastuvanoikeuden ja kämnerinoikeuden pöytäkirjoissa kultaseppä Hugo Mörman, josta toisinaan käytetään vain etunimeä ja isännimeä (Hugo Persson). Henkikirjaan 1679 hänet on merkitty nimellä ”M:r Hugo Gulsmeth”. Sen mukaan hän asui Aninkaisten pohjoisessa korttelissa, ja henkirahaa maksoivat myös hänen vaimonsa Magdalena, renki Jöran sekä lastenhoitaja (amman) ja piika. Lastenhoitajan (amma saattoi tarkoittaa myös imettäjä) olemassaolo viittaa siihen, että taloudessa oli pieniä lapsia. Muita Meurman-Mörman-nimisiä miehiä ei Turku koskevista lähteistä näiltä vuosikymmeniltä löydy, ja koska Hugo Mörmanilla tiedetään olleen Johan-niminen poika, joka kirjoittautui lukuvuonna 1693-94 ylioppilaaksi Turun akatemiaan (= nykyinen Helsingin yliopisto), päätteli professori Yrjö Blomstedt jo 1950, että ylioppilas Johan Mörman ja kapteeniksi asti ylennyt Johan Mörman olivat yksi ja sama henkilö. Johan Mörmanin nuori ikä – n. 14-15-vuotias akateemisten opintojen alkaessa – ei 1600-luvun oloissa ollut erityisen poikkeuksellista; Turun akatemian konsistorin (professorien muodostama hallintoelin) pöytäkirjoista käy ilmi, että akatemiassa opiskeli useita alle 15-vuotiaita poikia.

Hugo Peersson ilmaantui Turkuun viimeistään 1664, sillä 16.2.1665 päivätyssä henkikirjassa hänet on merkitty Aninkaisten pohjoisessa korttelissa asuneen kultaseppä Knutin talouteen (”poicken Hugo”); Tyra Borgin teoksen ”Guld- och silversmeder i Finland” mukaan (s. 35) hän oli 1665 kuolleen kultaseppän Knut Nilssonin oppipoika. Hän esitti 1.11.1667 Turun raastuvanoikeudessa Volmarin (nyk. Valmiera Latviassa) kaupungin pormestarin ja raadin 4.7.1667 antaman todistuksen, jonka mukaan hänen äitinsä Anna Castensdotter Schwing oli oikeudessa valtuuttanut poikansa vaatimaan ulos ja ottamaan vastaan sen perinnön, joka Annalle voisi tulla Erich Schwingin jälkeen. Rykmentinkirjuri Erich Schwing oli Annan veli, jonka lesken Barbara Wulffin kanssa Hugo sitten riiteli oikeudessa äitinsä perintöosuudesta, kunnes sovinto syntyi Turun raastuvanoikeudessa

5.12.1668. Kultasepänkisälli Hugo Persson sai Barbara Wulffilta 400 kuparitalaria ja ruskean hevosen, jonka Erich Schwing oli ostanut 140 kuparitalarilla.

Hugo Mörmanin oppimestari Knut Nilsson oli kotoisin Ruotsin Karlstadista, toimi kultaseppänä Turussa 1643-65 ja oli naimisissa kolmesti. Hänen leskensä Elisabet Persdotter jatkoi miehensä kuoltua kultasepänliikettä kisälli Hugo Mörmanin avulla ainakin vuoteen 1669 asti ja meni sitten naimisiin tämän kanssa. Elisabet Persdotter kuoli 1674 (haudattiin Turun tuomiokirkkoon 31.5.), ja Hugo vihittiin Turussa 24.2.1676 uuteen avioliittoon Magdalena Berendtsdotter Haasin kanssa.

Mikäli kapteeni Johan Meurman oli kultaseppä Hugo Mörmanin poika, hänen äitinsä on täytynyt olla Magdalena Berendtsdotter Haas. Hugolla näyttää kuitenkin olleen ainakin yksi poika myös edellisestä avioliitostaan Elisabet Persdotterin kanssa. Ylioppilas Petrus Stijkman näet vaati Turun kämnerinoikeudessa 5.6.1679 kultaseppä Hugo Mörmanilta 30 kuparitalarin palkkaa 1 ½ vuoden toimestaan kotiopettajana ja lisäksi palkkiota Mörmanin apen Berendt Haasin hautajaisten järjestämisestä yms. Johan Meurman oli tuolloin vielä aivan liian pieni tarvitakseen kotiopettajaa, hänelle sopi pikemminkin talouteen palkattu lastenhoitaja, mutta Hugo Mörmanilla oli myös Gabriel-niminen poika, josta myöhemmin tuli kultaseppä Uuteenkaupunkiin ja joka jäljempänä esiteltävästä raastuvanoikeuden pöytäkirjasta päätellen oli Johania vanhempi. Ilmeisesti hän oli Elin Persdotterin poika ja siis syntynyt vuosien 1669 ja 1674 välillä.

Kultaseppä Hugo Persson Mörman kuoli 21.7.1684, ja hänet haudattiin Turun tuomiokirkkoon yhdessä äitinsä ja nimeltä mainitsemattoman lapsensa kanssa. Nimen puuttuminen viittaa siihen, että lapsi oli kuollut hyvin pienenä. Turun raastuvanoikeuden pöytäkirjasta 15.3.1698 käy ilmi, että Hugo Mörmanin poikien Gabrielin ja Johanin holhoojana toimi sen jälkeen – nähtävästi maistraatin määräyksestä – kauppias Henrik Jöransson. Tällöin näet raastuvanoikeudessa käsiteltiin poikien maistraatille jättämää anomusta saada viipymättä haltuunsa isänperintönsä, joka heidän laskelmansa mukaan oli 8579 talaria 29 äyriä kuparirahaa. Henrik Jöransson oli jo 4.12.(1697) antanut selityksen, että hän on vuosittain esittänyt maistraatille tilit, jotka maistraatti oli havainnut oikeiksi, eivätkä Mörmanit, jotka jo joitakin vuosia olivat olleet täysi-ikäisiä, ole esittäneet niitä vastaan moitetta holhousasetuksen 36. kohdan mukaisessa ajassa. Poikien asianajaja oli Henrik Jöranssonin mielestä tehnyt pesueiden (kullarne) välisen jaon väärin. Hän piti vääränä myös sitä, että he olivat laskeneet monille tavaroillekin korkoa korolle, yrittivät kiistää nauttimansa muonituksen (käst hället) sekä velat, jotka hänen on täytynyt maksaa, ja kulut, joita on syntynyt hänen kuolinpesän puolesta käymissään oikeusjutuissa. Henrik Jöransson pyysi, että poikien esittämä lasku hylättäisiin ja määrättäisiin valtuutetut (deputerade) tekemään selvitys heidän välillään. Poikien asianajaja Johan Phoenix anoi jutun siirtämistä kämnerinoikeuteen, minkä raastuvanoikeus tekikin. Turun kämnerinoikeuden pöytäkirjoista sitä ei kuitenkaan ole löytynyt, joten emme saa tietää, miten

suuren perintövaatimuksen oikeus lopulta olisi hyväksynyt. Poikien vaatima summa oli joka tapauksessa sellainen, että sillä olisi 1600-luvun lopulla voinut ostaa minkä tahansa kivitalon Turun keskustasta; Raimo Rannan kirjoittaman Turun kaupungin historian (1617-1721) mukaan kaikkien Turussa 1680-1710 myytyjen talojen ja tonttien keskihinta oli 375 kuparitalaria. Kultaseppä Hugo Mörman oli epäilemättä eläessään ja kuollessaan hyvin varakas mies, mihin viittaa myös lastenhoitajan ja kotiopettajan palkkaaminen talouteen; kultasepät olivat ainakin 1700-luvulla kaupunkien varakkaimpia käsityöläisiä. Poikien käyttämän asianajajan Johan Phoenixin tasosta taas kertoo ehkä jotakin se, että hänestä tuli joitakin vuosia myöhemmin Turun oikeuspormestari.

Ylioppilas Johan Mörman esiintyy turkulaisissa lähteissä vielä myöhemmin keväällä 1698. Ylioppilas Anders Hasselqvist puolusti 13.5. professori Hahnin johdolla kirjoitettua väitöskirjaa, jonka alkulehdelle painettiin ajan tavan mukaan opiskelutoverien esittämiä onnitteluja. Onnittelijoiden joukossa oli myös ylioppilas Johan Mörman.

Lopullista todistetta siitä, että luutnantti Johan Meurman olisi ollut Hugo Meurmanin poika, en ole löytänyt. Turun maakunta-arkistossa on ns. Dahlströmin kortisto, johon on poimittu Turun raastuvanoikeuden pöytäkirjoista mm. henkilö- ja sukuhistoriaan liittyviä mainintoja, ja siitä löytyvät viittaukset myös edellä selostettuun perintöriitaan ja juttuihin, joista käy ilmi, että Magdalena Berendsdotter Haas oli Hugo Meurmanin puoliso. Johan Meurmanista kortistossa ei kuitenkaan ole muuta mainintaa kuin perintöriitaan liittyvä. Koska kortistoon ei ole koottu tietoja kämnerinoikeuden pöytäkirjoista, kävin läpi niiden hakemistot vuosilta 1698-1712 löytääkseni jutun, jossa juuri tämä Johan Meurman olisi toisena osapuolena, mutta turhaan. (Hakemistoissa on kunkin jutun kantaja ja vastaaja kantajan etunimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä, mutta ei todistajia eikä muita pöytäkirjoissa mainittuja henkilöitä.) Alun perin aioin lukea läpi kämnerinoikeuden pöytäkirjat kokonaan, mutta luovuin suunnitelmasta todettuani, että niiden läpi käyminen veisi ehkä useita viikkoja, ja kuultuani, että turkulaissyntyisistä ylioppilaista matrikkelijulkaisua aikoinaan laatinut historiantutkija Saini Laurikkala kävi tietävästi läpi myös kämnerinoikeuden pöytäkirjat löytämättä niistä lisätietoja Johan Mörmanista. Joka tapauksessa pidän erittäin todennäköisenä sitä, että luutnantti Johan Meurman oli juuri Hugo Meurmanin poika. Turku koskevista 1600-luvun asiakirjoista, joita sentään on verraten paljon säilynyt (suurin osa raastuvan- ja kämnerinoikeuksien pöytäkirjoista, osa tuomiokirkon tileistä ja kirkkoneuvoston pöytäkirjoista, suurin osa henkikirjoista ja lähes kaikki Turun akatemian konsistorin pöytäkirjat) ei ole löytynyt ketään muuta Meurmania kuin Hugo ja hänen poikansa Gabriel ja Johan. Se, että hänen poikansa aloitti ensin opinnot Turun akatemiassa ja värväytyi sitten kersantiksi Hämeen kaksikasjalkaväkeen, ei ajankohdan huomioon ottaen ole erikoisen yllättävää. Ruotsin ja Venäjän välillä syttyi 1700 suuri Pohjan sota, ja jo ensimmäisenä sotavuotena perustettiin useita ylimääräisiä

joukko-osastoja, mm. Hämeen kaksikasjalkaväkipataljoona, joihin värvättiin säätyläispoikia upseereiksi ja aliupseereiksi. Turun akatemian rehtori ilmoitti konsistorille jo elokuussa 1700 kehottaneensa eräitä turkulaisia ylioppilaita, jotka eivät olleet edistyneet opinnoissaan, liittymään armeijaan, ja seuraavina sotavuosina konsistorin pöytäkirjoissa on useita hajamainintoja armeijaan värväytyneistä ylioppilaista.

Etunimikäytännöstä Meurmanin suvussa

Muuan seikka, joka on herättänyt epäilyksiä Hugo Meurmanista luutnantti Johan Meurmanin isänä, on se, ettei luutnantin jälkeläisille ole tiettävästi koskaan annettu Hugo-nimeä, vaikka samojen etunimien käyttö samassa suvussa oli hyvin tavallista. Se ei ole kuitenkaan ollut mikään ehdoton sääntö: esimerkiksi Hugo Meurmanin isä oli Peter, äidinisä Casten ja äidin veli Erik, mutta kumpikaan Hugon pojista ei saanut sen paremmin oman isänsä kuin näiden isänpuoleisten sukulaisten nimiä, vaan nimet Gabriel ja Johan. Molemmat pojat olivat pieniä menettäessään isänsä, eikä varhain kuolleesta isästä voinut tulla sellaista miehen mallia, jonka kaimoiksi omat pojat olisi haluttu kastaa; Gabrielin ainoa tiedossa oleva poika, joka syntyi Uudessakaupungissa 1705, sai oman isänsä nimen Gabriel. Luutnantti Johan Meurmanin ja Margareta Lilliebrunnin vanhemmalle pojalle löytyivätkin etunimet äidin sukulaispiiristä ja perheen lähiympäristöstä Janakkalassa: Margaretan veli oli kapteeni Anders Johan Lilliebrunn, jonka kaimaksi kastettiin sekä Johan Meurmanin vanhin poika 1724 että Anders Johan Lilliebrunnin oma poika 1726, ja kun vielä Lilliebrunnin sisarusten isä ja isoisä olivat olleet upseereita ja Anders-nimisiä, sopi nimi Anders Johan myöhempäänkin käyttöön sotilassäätyyn siirtyneessä Meurmanin sukuhaarassa.

Mistä Hugo Mörmanin esi-isät olivat kotoisin?

Koska Hugo Mörman sai 1667 Wolmarin kaupungin raadilta todistuksen, jolla hän vaati äitinsä veljen perintöä Turussa, hänen on tuolloin ja varmasti jo jonkin aikaa kauemminkin täytynyt asua Wolmarissa. Tällä perusteella Yrjö Blomstedt päätyi oletamaan, että myös hänen isänsä, muuten tuntematon Peter (Per) Mörman olisi aikoinaan asunut siellä. Selvittääkseni mahdollisuuksia jatkaa sukututkimusta hänestä taaksepäin tiedustelin sähköpostilla Latvian valtionarkistosta, onko siellä tai sen tiedossa (esim. Valmieran kaupunginarkistossa) porvarisluetteloita tms. asiaa valaisevaa aineistoa 1600-luvun Wolmarista. Sain vastauksen, ettei heillä ole luetteloita Wolmarin 1600-luvun asukkaista, joten tutkimusta Hugo Meurmanin esi-isistä ei siellä voida tehdä.

Koska Tallinnan kaupunginarkistossa on aakkosellinen hakemisto Tallinnan 1600-luvun kirkonkirjoihin, tiedustelin sieltä sähköpostilla, olisiko siinä Meurman-, Merman-, Muerman-, Myrman- tai Mörman-nimisiä henkilöitä. Sieltä vastattiin, ettei sellaisia ole ja että koko nimi ja suku on Tallinnassa ja ilmeisesti myös muualla Baltiassa täysin tuntematon. Edellä mainitun

hakemiston lisäksi nimeä oli turhaan etsitty myös Olevisten kirkon (1603-1703) ja Nigulisten kirkon (1629-82) haudattujen luetteloista. Tallinnan porvariluetteloista 1409-1786 oli löytynyt ainoastaan Bernt Merman 1570. Kaj Dunckerin kokoelmassa Kansallisarkistossa on maininta ”Amtsverwalter auf Fickel” Jacob Meermanista, joka vihittiin 25.10.1666 Tallinnassa Pyhän Olavin (= Olevisten) kirkossa avioliittoon Michel Mattssonin tyttären Elisabeth Mickelsdotterin kanssa, mutta tiedolle ei ole siinä muuta lähdettä kuin RA (Riksarkivet eli Ruotsin valtionarkisto).

Juurien etsintää eri suunnilta

Gabriel Anrepin Ättartavlor-teos ja Victor Örnbergin Svenska ättartal ilmoittavat siis Anna Margareta Lilliebrunnin puolisosksi kapteeni Anders Meurmanin, joka olisi ollut Kristianstadin tullinhoitajan Johan Meurmanin 1662 syntynyt poika. Kristianstadin tullinhoitajana toimi Johan Meurman, jonka isä oli Saksasta Harsewinkelin kaupungista Tukholmaan 1613 muuttanut silkkikauppias Henrik Meurman. Victor Örnbergin Svenska ättartal sisältää selvityksen Meurman-suvun Ruotsissa asuneista haaroista ja mm. luettelon tullinhoitajan 15 lapsesta, joista muutamista on enemmänkin henkilötietoja kuin pelkkä nimi ja syntymäaika. Kristianstadista on syntyneiden, vihittyjen ja kuolleiden luetteloita vuosilta 1646-61 ja vuodesta 1668 lähtien, mutta ei 1600-luvun rippikirjoja (husförhörslängder), joihin kokonaiset perheet olisi kirjattu kerralla. Tilasin kaukolainaksi näiden luetteloiden mikrokortteja nähdäkseni, löytyisikö niistä lisävalaistusta luutnantti Johan Meurmanin syntyperään, ja kävin läpi syntyneiden luettelot 1670-80, vihittyjen ja kuolleiden luettelot 1668-1680 ja vielä vihittyjen luettelot 1720-40. Tulos oli varsinaisen tutkimusongelman kannalta laiha: 1669 haudattiin Johan Myrmanin nimeltä mainitsematon lapsi, syntyneiden joukosta löytyi hänen ennestään tunnettu poikansa Berendt, s. 1671, ja tullinhoitajan tytär Alta Meurman toimi 1670-luvun alkuvuosina useiden lasten kummina. Vuonna 1671 haudattiin muuan lapsi kirkon koillispuolelle Lisbeth Muermanin ja erään toisen vainajan väliin; kyseessä lienee ollut tullinhoitajan 1663 syntynyt tytär Elisabeth.

Perukirjoja laadittiin Ruotsin ja Suomen kaupungeissa jonkin verran jo 1600-luvulla, pääasiassa varakkaiden porvariain kuolinpesistä. Kristianstadin kaupunginarkiston vanhat asiakirjat ovat nykyään Lundin maakunta-arkistossa, ja kun siellä on aakkoshakemisto perukirjoihin, tiedustelin sähköpostitse, löytyisikö sieltä Meurman-nimisten henkilöiden perukirjoja. Ainoat löytyneet olivat teurastaja Adam (tai Andreas) Murmanin ja hänen leskensä perukirjat vuosilta 1799 ja 1809 sekä ratsumestari Hasselströmin vaimon Ulrique Mermanin perukirja vuodelta 1842. Niistä ei siis ollut apua luutnantti Johan Meurmanin syntyperän selvittämiseen. Sen sijaan ne herättivät ajatuksen: olisiko Karl Otto Meurman, joka palveli Suomen sodan jälkeen pari vuotta Wenden kuninkaallisessa tykistörykmentissä ja oleskeli sen mukana melkein vuoden verran Kristianstadissa,

tavannut siellä Meurmanuja, pääteltyt olevansa sukua näille, kysellyt kenties näiltä tietoja suvun varhaisemmista polvista ja kertonut omia tietojaan, jolloin kahden sukuhaaran yhdistetyt perimätiedot olisivat johtaneet loppupäätelmään, että Karl Oton esi-isä olisi ollut tullinhoitajan poika Anders? Korostan, että tämä on puhdas arvaus. Kävin läpi Helsingin yliopiston kirjaston käsikirjoituskokoelmassa olevat Karl Otto Meurmanin kirjeet isälleen Konstantinille, mutta niissä ei käsitellä asiaa. Paavo Virkkunen on kuitenkin kirjassaan Agathon Meurmanista todennut, että osa isän ja pojan kirjeistä katosi matkalla, joten emme tiedä, mistä kaikesta Kristianstadissa kokemastaan Karl Otto on niissä kertonut.

Luutnantti Johan Meurmania on joskus arveltu Kristianstadin tullinhoitajan pojan, 1689 nimellä von Meurman aateloidun Johan Meurmanin pojaksi. Elgenstiernan Svenska adelns ättartavlor –teoksen mukaan Johan von Meurman vihittiin avioliittoon Ivangorodissa 1678, ja tästä avioliitosta syntyi 1679-97 kaikkiaan 12 lasta, heistä kolme ensimmäistä Inkerinmaalla ja loput Porvoon pitäjässä, Juvalla, Mikkelissä, Laukaassa ja Iisalmessa, siis varsin kaukana Turusta. Kaksi heistä sai nimen Johan, mutta näistä ensimmäinen syntyi 1683 ja kuoli 1687 ja toinen syntyi ja kuoli 1697. Jälkimmäisen syntyessä oli jo voimassa vuoden 1686 kirkkolaki, joka kielsi kastamasta kahta saman perheen poikaa samalle nimelle, jos edellinen oli elossa. On näin ollen erittäin epätodennäköistä, että perheessä olisi ollut myös 1670-luvun lopulla syntynyt Johan-niminen poika. Luutnantti Johan Meurmania on arveltu myös tullinhoitajan veljenpojan, Tukholmassa pankin komissaarina toimineen Johan Meurmanin ja tämän vaimon Anna Rozelian pojaksi. Arvelu näyttää perustuneen siihen, että kolme pariskunnan tyttäristä meni ison vihan jälkeen naimisiin Turun akatemian professorien kanssa. Mitään tietoa pankinkomissaarin asumisesta Turussa en kuitenkaan ole löytänyt. Asian ratkaisi lopulta Tukholmassa 1730 kuolleen pankinkomissaarin perukirja, jota säilytetään Tukholman kaupunginarkistossa. Siinä on tavan mukaan lueteltu perilliset, jotka tässä tapauksessa kaikki olivat pankinkomissaarin lapsia. Sain heistä sähköpostitse luettelon Tukholman kaupunginarkistosta. Luettelo on tällainen:

- 1) Dottern fru Catharina Meurman gift med eloquentiae professor vid kungliga universitetet i Åbo, Hindrich Hassel
- 2) Dottern fru Johanna Meurman, häradshövdingen Johan Linnerstedts maka
- 3) Sonen Carl Meurman, 26 år
- 4) Dottern jungfru Sara Meurman 24 år
- 5) Dottern jungfru Anna Margaretha, 23 år
- 6) Dottern jungfru Hedvig Ulrika, på 19:e året
- 7) Sonen Petter Meurman, 14 år
- 8) Sonen Gustaf Meurman, 12 år.

Luettelossa ei siis mainita mitään luutnantti Johan Meurmanista, joka asui Janakkalassa ja ylennettiin myöhemmin samana vuonna kapteeniksi.

Koska Tukholman kaupunginarkistossa on jonkin verran perukirjoja jo 1600-luvulta ja koska niihin on siellä hyvät hakemistot, pyysin luettelon niissä 1600- ja 1700-luvuilla mainituista Meurman-, Muerman-, Murman-, Mörman- ja Myrman-nimisistä henkilöistä. Heitä on runsaasti, eivätkä kaikki eri nimivarianttien kantajat varmaankaan kuulu samaan sukuun. Valitettavasti heidän joukossaan ei ole luutnantti Johan Meurmania eikä hänen vanhempiaan, ei myöskään kultaseppä Hugo Mörmanin isää Peter Mörmania.

Meurman-suku on tunnetusti lähtöisin Saksan Harsewinkelistä (Ättartavlor-julkaisuissa kirjoitettu Hasewinkel), josta noin 1600 kuolleen raatimies Johan Meurmanin ja Anna Kramersin kaksi poikaa muutti 1600-luvun alussa Ruotsiin: Tukholmassa silkkikauppiaina toiminut Henrik Meurman, jonka pojasta tuli Kristianstadin tullinhoitaja, ja Konrad Meurman, joka toimi kauppiaina ja raatimiehenä Tukholmassa ja jonka vanhimmasta pojasta tuli kapteeni ja Pähkinälinnan komentaja. Johan Meurmanilla ja Anna Kramersilla on ilmeisesti ollut muitakin poikia, sillä Elmar Badermannin vuonna 2004 julkaisemassa sukututkimuksessa Die Vorfahren von Emmy Kraus luetellaan Emmy Krausin esivanhempien joukossa myös Harsewinkelin Meurmanneja, joista vanhimmat on mainittu vuonna 1683 alkavissa kirkonkirjoissa. Olen lähettänyt sähköpostia Münsterin valtioneuvoston ja kirjeen Münsterin piispanarkistoon, joissa Harsewinkelin vuotta 1803 vanhemmat veroluettelot, perukirjat ym. maallisen hallinnon asiakirjat ovat, ja tiedustellut, onko 1600-luvun alkupuoliskon ja puolivälin asiakirjoissa mainittu Peter ja Hugo Mörmania. Lisäksi olen lähettänyt Tukholman kaupunginarkistoon sähköpostitiedustelun ja kysynyt, onko heitä tai Kasten tai Anna Schwingiä mainittu Tukholman henkikirjoissa vuosina 1635-65. Hugo Mörmanin oppimestari Turussa, kultaseppä Knut Nilsson, oli kotoisin Ruotsin Karlstadista ja Hugon pojalleen palkkaama kotiopettaja Petrus Stijkman Smoolannista, mikä viittaa siihen mahdollisuuteen, että Hugokin olisi aikaisemmin asunut Ruotsissa. Hugon eno Erik Schwing taas toimi jo 1653 kirjuriina Turun läänistä kootussa jalkaväkirykmentissä, mikä edellytti häneltä ruotsin kielen kirjallista taitoa. Vastauksia näihin viimeisiin tiedusteluihini en ole vielä saanut. Joka tapauksessa pidän varsin mahdollisena, että Hugo ja hänen isänsä Peter Mörman kuuluivat Harsewinkelista lähteneeseen Meurman-sukuun. Aika näyttää, löytyykö tälle oletukselleni todisteita tai sen kumoavia vastatodisteita.

Vantaalla 12.4.2005

Terhi Nallinmaa-Luoto

Terhi Nallinmaa-Luoto